

Toezicht en Handhaving Participatiewet

Inleiding

Het beleidsplan *Hoogwaardig Handhaven binnen de Participatiewet* is opgesteld in 2016. Sindsdien heeft het sociaal domein in Steenwijkerland een duidelijke ontwikkeling doorgemaakt. De gemeente werkt nu integraal en mensgericht, met aandacht voor positieve gezondheid, eigen regie en de omgekeerde toets. Ondersteuning sluit beter aan bij het dagelijks leven van inwoners. Professionals krijgen ruimte om vanuit vertrouwen en nabijheid maatwerk te bieden, met oog voor kwetsbaarheid en samenwerking. Toezicht en handhaving zijn daarmee niet langer alleen instrumenten voor naleving en controle, maar dragen ook bij aan een sociaal domein waarin inwoners op een passende manier worden ondersteund om mee te doen.

Deze werkwijze sluit aan bij landelijke ontwikkelingen, zoals de invoering van de **Participatiewet in Balans** in 2026, die inzet op eenvoud, vertrouwen en de menselijke maat. Steenwijkerland loopt hier in de uitvoering al deels op vooruit, wat het extra relevant maakt om het beleid rond toezicht en handhaving te herzien.

In deze nieuwe benadering hoort ook dat eigen verantwoordelijkheid en wederkerigheid een vanzelfsprekend onderdeel zijn van de relatie tussen gemeente en inwoner. De Participatiewet in Balans bevestigt dit: inwoners hebben de verantwoordelijkheid om juiste en volledige informatie te verstrekken die van invloed is op hun recht op bijstand, én zijn verplicht om mee te werken aan hun arbeidsinschakeling (inlichtingen- en meewerkverplichting). Deze verantwoordelijkheden passen goed binnen een stelsel dat meer ruimte geeft aan maatwerk, maar dat ook vraagt om actieve participatie van inwoners zelf.

Deze vernieuwde missie en visie biedt de kans om deze waarden te verankeren en om toezicht en handhaving opnieuw te positioneren als ondersteunend aan een sociaal domein dat werkt vanuit vertrouwen, verbinding en menselijke waardigheid. Zo ontstaat een kader dat recht doet aan zowel de veranderde uitvoeringspraktijk als de maatschappelijke opdracht van de gemeente.

Missie: Wat willen we bereiken?

In de gemeente Steenwijkerland doet iedereen mee. Waar het gaat om toezicht en handhaving, willen we dat inwoners regels goed kunnen begrijpen en naleven. Daarom maken we regels zo duidelijk, eenvoudig en open mogelijk.

Visie: Hoe gaan we dat doen?

Het stelsel van sociale voorzieningen is complex en kent uiteenlopende regels per regeling. We accepteren geen misbruik of oneigenlijk gebruik, zeker niet wanneer dit bewust gebeurt. Tegelijkertijd erkennen we dat fouten meestal onbedoeld zijn. Daarom zet de overheid in op preventie, duidelijke communicatie en ondersteuning, zodat mensen weten waar ze aan toe zijn.

We handelen in lijn met de bedoeling van de Participatiewet: mensen in staat stellen om naar vermogen mee te doen in de samenleving. Dat betekent dat we naleving actief bevorderen, in plaats van alleen achteraf te handhaven. Handhaving blijft belangrijk, maar volgt pas wanneer andere inspanningen om gedragsverandering te realiseren tekortschieten. Zo zorgen we ervoor dat voorzieningen beschikbaar blijven voor wie er recht op heeft, en dat het vertrouwen in het stelsel behouden blijft.

Uitgangspunten

- **Vertrouwen** We benaderen inwoners met vertrouwen en denken actief met hen mee.
- **Preventie** We ondersteunen inwoners bij het naleven van regels door heldere informatie en uitleg. We maken vooraf duidelijk wat de gevolgen zijn van het niet naleven.
- **Omgekeerde toets** We kijken vanuit de leefwereld van de inwoner of een besluit bijdraagt aan wat de wet bedoeld heeft: dat mensen kunnen meedoen en verder komen.
- **Herhaling voorkomen** We zoeken naar de oorzaak van het probleem en helpen inwoners om het op te lossen. Bijvoorbeeld via schuldhulpverlening bij financiële problemen.
- **Tijdig signaleren** We willen misbruik en oneigenlijk gebruik zo vroeg mogelijk opsporen om schade te beperken en voorzieningen beschikbaar te houden. Dit doen we door:
 - regelmatig (persoonlijk) contact met inwoners;
 - nauwe samenwerking met partners in het sociaal domein;
 - signalen uit systemen (zoals het Inlichtingenbureau).
- **Passende interventie** Bij overtreding van regels nemen we gepaste maatregelen, afgestemd op de situatie en de mate van verwijtbaarheid.